

Perspective artistice la Teatrul Național din Cluj

RESPONSABILITATEA
DIRECTORULUI DE TEATRU

P

roblemele artei dramatice se dovedesc o sursă inepuizabilă de discuții și de enunțare de mereu noi puncte de vedere. Aceasta cred că provine, în primul rând, dintr-o esențială trăsătură a artei

însăși: de a fi mereu nouă, creatoare și oricând perfectibilă. Aceasta nu înseamnă că efervescența teoretică pe marginile ei trebuie să rămână în stadiul „punctelor de vedere” și părerilor subiective. Artă își are legile și condițiile ei obiective de realizare — de aceea și problemele care se ridică, la un moment dat, în raport cu una sau alta din ramurile ei, pot duce, *trebuie să ducă*, la precizări și concluzii de natură să contribuie la dezvoltarea practică a creației în ramura respectivă.

În acest spirit *concluziv* aș vrea să mă refer la o suită de probleme, pe care practica de creație dramatică ni le-a ridicat în ultima vreme la Teatrul Național din Cluj, căutând să insist doar acolo unde ni se oferă perspective de generalizare. Am ajuns încă de mult la convingerea că fiecare teatru are ceva din imaginatatele trăsături ale monadelor leibnitziene: este o unitate aparte, cu profil și personalitate proprie, dar reflectă, mai mult sau mai puțin, toate elementele problematicii vieții teatrale în general, privită la un moment dat. Considerate în spirit dialectic, ele sînt o vizibilă unitate între general și particular, între ceva ce se poate regăsi în toate și ceva ce le este propriu ca entități individuale. Tocmai de aceea, o abordare a problemelor artei dramatice prin prisma experienței unui anumit teatru are toate șansele să devină de interes general.

Repertoriul Teatrului Național pentru stagiunea 1963—1964 s-a bucurat de unele comentarii favorabile. Elaborarea lui a fost rezultatul unor străduințe de

lungă durată, al unor căutări colective și consultări largi, conduse de câteva puncte cardinale, de principiu. Se cerea ca el să includă piese de valoare literară și dramatică, cu un conținut bogat de idei, cu capacitate de influențare emoțională, cu mesaj social rezonant și educativ, și care în ansamblu să formeze o unitate în varietate, pe măsura posibilităților artistice și de producție ale teatrului nostru. Am ținut seama în același timp de obligația majoră care incumbă producției noastre artistice în anul sărbătoririi a două decenii de la istoricul act al Eliberării. Și am fost convinși că tocmai aici găsim elementul cel mai sigur și mai valoros al încheșării unui repertoriu unitar, cu orientare și mesaj precis. Începând cu *Citadelă sfărâmată*, cu care am înțeles să deschidem stagiunea, am prevăzut, pe linia dramaturgiei noastre originale, o continuitate, un „șirag“ de creații dramatice care să reflecte cât mai pregnant și mai ilustrativ momente principale din creșterea social-politică a țării noastre, din procesul extrem de interesant de formare a conștiinței complexe și superioare a omului nou în luptă cu rămășițele trecutului. Aceasta a fost ideea și, întrucât în momentul de față repertoriul e în fază de definitivare, aplicarea ei își găsește perfecționarea. Pe linia ei ne-am propus, în continuare, *Ferestre deschise* de Paul Everac, și sintem în plin lucru cu câțiva autori — dintre care unii clujeni — pentru realizarea unor texte dramatice care să completeze repertoriul cu premiere pe țară, rezultat al efortului comun în munca cu autorii.

Ne-am raliat pe de o parte convingerii că avem în dramaturgia noastră de la 23 August încoace un fond de creație suficient de valoros, din toate punctele de vedere, pentru a putea prelua din el lucrări de reală semnificație, iar pe de altă parte că justificata căutare a noului, a originalului, își are limite peste care nu se poate trece fără anumite primejdii. Noul nu este o valoare de conținut în sine, ci este o modalitate originală de dezvăluire a unor valori care *trebuie să existe ca valori*. Altfel, totul devine o amăgire și apoi reversul ei. A lansa un nou dramaturg sau a lansa o nouă lucrare a unui dramaturg cunoscut constituie titluri de merit pentru orice teatru, o aspirație și o legitimă străduință a oricărei conduceri de teatru. Dar exigența calității nu poate face, nu trebuie să facă nici un fel de concesii.

Și, fiindcă am ajuns la acest punct, să-i dăm oarecare dezvoltare. Nu avem motive să ne plîngem de producția dramaturgilor. După cât pot să-mi dau seama, se scrie mult, fiecare dintre autorii cunoscuți are în orice moment una sau două piese noi pe masa de lucru. Teatrele sînt asaltate de pretendenți la iscălitura pe afix. E un fenomen îmbucurător. Nu trebuie să rămînem dezamăgiți dacă nu toate sau chiar foarte puține sînt capodopere sau ceva apropiat. Socotită la cele două milenii și ceva de cînd se scrie dramaturgie, frecvența capodoperelor are limitele ei; e o lege obiectivă pe care trebuie s-o înțelegem. Ceea ce nu însemnează că, în condițiile de care dispun azi dramaturgia noastră, această lege n-ar trebui să-și manifeste o creștere a eficienței — ceea ce sperăm să și fie așa.

Cum spuneam, teatrul nostru colaborează în mod concret în acest domeniu cu câțiva dramaturgi, și așa a fost și în anii trecuți. Rezultatele se supun interpretării. După părerea noastră, câteva texte se află într-un stadiu care poate fi considerat „de definitivare“. Avem și o recentă și formală angajare pentru o piesă anume în cinstea celei de-a XX-a aniversări. Linia pe care am înțeles să mergem, de comun acord cu autorul, este aceea a unui text care să depășească limitele unui moment festiv și să năzuiască la o adîncime vrednică de marea aniversare, asigurîndu-și în felul acesta durabilitate și interes în timp. Ne bucurăm că pe lângă autori dramatici afirmați în teatrul nostru, ca Teofil Bușcan și Eugen Naum, cu care lucrăm în continuare, cercul se îmbogățește cu nume noi ca: Al. Căpraru, Vasile Rebreanu și Mircea Zăciu, Grigore Beuran și Teodor Boșca, scriitori cu interes pentru creația dramatică.

Repertoriul nostru s-a simțit obligat să facă loc unor lucrări din dramaturgia dintre cele două războaie, înglobînd *Actul venețian* al lui Camil Petrescu și *Omul cu mîrtoaga* al lui Ciprian. El a fost completat cu o serie de alte lucrări, cum sînt *Ruptura* de Lavrențiu, *Vizita bătrînei doamne* de Dürrenmatt, *Casa inimilor sfărîmate* a lui Bernard Shaw și un Shakespeare, care s-ar putea să fie *Visul unei nopți de vară*. Interesul nostru principal se îndreaptă însă spre dramaturgia romînească, în special spre cea contemporană. Tocmai de aceea ne vom adresa, pentru definitivarea repertoriului, spre cele mai bune lucrări din bogata creație care a și început să se prezinte la orizontul noii stagii.

În acest fel, sperăm ca noua stagiune a Naționalului clujean să însemne un pas mai departe în propria sa activitate. Cu câteva goluri, pe care le resimțim desigur, colectivul său include o serie de forțe actoricești în măsură să asigure o creștere a calității producției sale artistice. Socotim repertoriul actual superior celui din stagiunea trecută, în care avem totuși de remarcat spectacole care, fără să poată atinge nivelul de „memorabile”, au atras atenția publicului și aprecierile presei de specialitate: *Apus de soare*, *Unchiul Vanja*, *Generalul și nebunul*, *Să nu-ți faci prăvălie cu scară*, *Adam și Eva*. Pe scena noastră s-au întâlnit și se întâlnesc, în colaborare fără fisură, actori de generații diverse. Tinerii actori nu constituie la noi o problemă aparte, din nici un punct de vedere. Ei își au locul lor în distribuții și, pe lângă buna pregătire cu care vin din institutul de specialitate, profită, pentru creșterea lor profesională, de experiența colegilor mai în vârstă și de sprijinul plin de atenție al regizorilor. Deși de puțin timp în teatru, actori ca Melania Ursu și Bucur Stan se bucură deja de simpatia și îndreptățita apreciere a publicului pentru talentul și realizările lor.

Munca în teatru își are și dificultățile ei: unele cronice, altele inopinate. Nu poate decât să ne bucare reînființarea secției de regie a Institutului de teatru. Rîndurile regizorilor se răriseră în ultima vreme și era timpul să se găsească modalitatea completării lor și a asigurării unei înalte calificări. Regia are rol hotărîtor în calitatea producției și în dezvoltarea profesională a unui colectiv dramatic și cred că multe teatre își pot da seama practic de acest lucru. Completarea golurilor existente la unele genuri și vârste comportă încă dificultăți, fie că pensionarea unor cadre mai puțin utilizabile trenează din diverse motive, fie că nu se pot asigura întotdeauna condiții pentru angajarea actorilor necesari. De asemenea, o problemă deschisă rămîne prezența procentului de elemente mediocre, care formează uneori nu numai un balast, dar și ferment de disoluție morală în colectiv. Pe măsura eliminării balastului trebuie accentuată infuzia elementului actoricesc tînr și nou, nu numai talentat și bine pregătît, dar și dispus să slujească în oricare teatru din țară nobilele arte căreia și-a dedicat viața. Chibzuirea atenței a fixării indicilor de plan e deosebit de necesară asigurării unei bune producții artistice, difuzării ei cît mai largi în mase, încurajării dramaturgiei originale cu puternic mesaj ideologic-artistic și existenței efective a unui repertoriu permanent.

Iată doar câteva — și doar fugitiv enunțate — dintre problemele care stau permanent în grija și în răspunderea conducătorilor de teatre. Rezolvarea multora dintre ele depășește puterile, deci și răspunderea lor.

Preocupările noastre au mers, încă de multă vreme, și pe linia unei alte idei: *repertoriul de perspectivă*. Pe baza unui colectiv armonicos și stabil și a unei regii clarvăzătoare, se poate profila un program de creație artistică pe mai multe stagioni. Avantajele sînt substanțiale. Teatrul poate desfășura astfel un program cultural-artistic bogat, bine chibzuit, bine organizat, care să asigure o reală creștere profesională, atît a actorilor cît și a regizorilor, și să ofere tuturor membrilor colectivului siguranța și perspectivele creației lor viitoare. Programarea din timp a repertoriului oferă posibilități largi de studiu pentru regizori și actori, o documentare mai adîncită, o preocupare mai intensă și mai rodnică pentru propria lor dezvoltare, o condiție și o invitație la efort personal creator.

Cum spuneam la început, problemele artei dramatice sînt complexe și multilaterale. Discutarea lor în lumina momentului actual de dezvoltare a creației în teatrele noastre ni se pare de o deosebită utilitate. Cu condiția unei participări largi și a unor concluzii practice corespunzătoare.

Dumitru Isac

directorul Teatrului Național
din Cluj